

Akademik Lujo Margetić (1920-2010)

U povodu odlaska istaknutoga historiografa, profesora emeritusa, počasnoga doktora

Hrvatska historiografija o Istri, nekadašnjoj Rijeci i dijelu Kvarnerskoga primorja nije postojala sve do pedesetih godina 20. stoljeća. Na hrvatskoj strani ima samo ponešto objavljenih priloga sa sadržajima o povijesti tih dijelova Zapadne Hrvatske. Ali rezultati mađarske i talijanske historiografije veoma su plodni, budući da su ti prostori pripadali Budimpešti (u 19. i u počecima 20. stoljeća) pa Rimu (u 20. stoljeću). S antifašističkom oslobodilačkom pobjedom 1945. nije riješen državopravni položaj tih krajeva. Stoga je za Parišku mirovnu konferenciju 1946/1948. god. trebalo prikupiti građu i objaviti priloge, pa i na stranim jezicima. Okupljen je veoma velik broj znanstvenika i stručnjaka, pa je već u svibnju 1945. god. osnovan i Jadranski institut u Sušaku (danas istočni dio Rijeke), koji i danas djeluje u okviru Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Zavod za povijesna i društvena istraživanja, Rijeka, s Područnom jedinicom, Pula, i Jadranski zavod, Zagreb). Tako se utemeljuje hrvatska historiografija o tim u zapadnojadranskim obalnim prostorima, pa se do šezdesetih godina naglo povećava broj tiskanih radova.

Među povjesničarima toga desetljeća s objavljenim radovima javio se i Lujo Margetić (Donja Stubica, 18. XI. 1920. - Rijeka, 17. V. 2010), porijeklom iz Grobinštine, ali rođen u Hrvatskome Zagorju, gdje mu je otac službovao kao pravnik. No, aktivno je sudjelovao u NOB-u upravo u oslobađanju zavičajnoga područja svoje obitelji. Zatim je završio Pravni fakultet u Zagrebu i doktorirao. Od 1945. do 1976. godine radio je u privrednim i drugim organizacijama i institucijama, a od tada je nastavnik na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Rijeci, odakle 1989. odlazi u mir kao redoviti sveučilišni profesor i znanstveni savjetnik. U međuvremenu bio je i predsjednik Akademijina Odbora za bizantologiju, član uredništava Akademijinih zbornika *Rad* (Zagreb) i *Problemi sjevernog Jadrana* (Rijeka) te *Zbornika Pravnoga fakulteta u Rijeci*, urednik struke *Opća povijest u Pravnoj enciklopediji*, prvi predsjednik *Hrvatskoga nacionalnog povijesnog odbora* u Zagrebu, itd.

Kao historiograf veoma je plodan ostaje do kraja dugoga životnoga vijeka. Prvi prilog objavljen mu je 1962. godine kao rasprava u zborniku *Živa antika*, u Skoplju: *Pravo u Hesiodovu epu Erga hai hemerai*. Četvrtu studiju objavio je u inozemstvu već 1965, u *Revue internationale des Droits de l'Antiquité*, u Bruxellesu: *The Judge-Affixer in the Judicial Procedure of Athens*. Deveta po redu tiskana rasprava govori o njegovu zapadnohrvatskom zavičaju: *Brak na istarski način* (Rijeka, Pazin, 1970). No, sve rjeđe se bavi općeevropskim sadržajima, a sve se više okreće temama iz povijesti, pravne povijesti i pomoćnih povijesnih znanosti Hrvatske. Kao primjere navodimo: *Tragedija Petra Zrinskoga i Frana Krsta Frankopana u svjetlu habsburške politike prema Hrvatskoj* (1991), te iz toponimije: *O novijim tumačenjima naziva Zagreb* (1992). Pa je objavio više stotina autorskih, nešto i koautorskih rasprava, recenzija i drugih priloga na više jezika u Hrvatskoj i u inozemstvu. No, dakako, dao je i niz knjiga (autorskih, također i nešto koautorskih, preko pedeset). Sadržaj prve knjige 1978. godine govori *O nekim novim rezultatima proučavanja Vinodolskog zakona (...)*, a dopunjeno izdanje o tome najznamenitijem hrvatskome pravnom aktu općenito – *The Statute of Vinodol (1288)*, objavljeno je 1983. Te mu je godine u Trstu/Rovinju/Rijeci objavljena i zbirka radova o nizu prostora istočne obale Jadrana – *Histrica et Adriatica. Raccolta di saggi storico – giuridici e storici*.

Uz takve edicije znanstvena sadržaja, objavio je i više stručnih – udžbenika i skripata za korištenje na fakultetima. Neki su radovi, rekoh, tiskani u koautorstvu, npr., sa sveuč. prof. M. Apostolovom-Maršavelski i M. Borasom, s akademikima M. Mugušem i H. Sirotkovićem, a čast mi je to što sam koautor tri knjige o senjskome, krčkom i rapskom statutu, u više izdanja.

Na temelju iscrpnih istraživanja i proučavanja građe i literature na našem i na brojnim stranim jezicima, prvi je dao znanstvene odgovore na niz novih pitanja ili na one za čije se odgovore smatralo da su konačni. Tako se istaknuo kao vrhunski svjetski specijalist za opću povijest države i prava te povijest općenito, napose u antici, i to za babilonsko, hebrejsko, grčko, rimsko i drugo pravo, zatim za srednjovjekovno pravo i povijest pojedinih etnosa i država (bizantsko, langobardsko, franačko, mletačko i dr.), te napose i za ono što se zbivalo na hrvatskim prostorima, npr., za hrvatsko obiteljsko, nasljedno, obvezno, stvarno i dr. pravo, kao i za pravo u drugim oblastima, npr., u gospodarstvu (urbari i dr.). Poblizje je zalazio u proučavanje i iznošenje novih stajališta o tekstovima, koji su istodobno i spomenici – Bašćanska ploča, Branimirov natpis, Vinodolski, Veprinački, trsatski i drugi „zakoni“, iločki, krčki, korčulanski, rapski, senjski i dr. statuti. Obradivao je i teme o Katoličkoj crkvi u Hrvata i njezinim institucijama, npr., Sv. Kuća na Trsatu, Monasterij u Zagrebu, o životu i djelu pojedinih rodova i ličnosti, npr., papa Grgur I., „scolasticus et proconsul Dalmatiae“ Marcellinus, Borna, Dobronja, Dukljanin, Jeronim, Toma, Dandolo, Klović, Laginja, Frankopani, Zrinski, i dr. Govor je u profesorovim djelima i o Veneciji, Slavoniji, Dalmaciji i dr., o gradovima i naseljima – Grobnik, Lovran, Kopar, Kraljevica, Mune, (nekadašnja) Rijeka, Senj, Trsat, Trogir, Zadar, Zagreb i dr.

Bio je veoma otvoren kritičar, ali samo znanstveni i stručni. Pri tome se nije libio krenuti s tiskanjem i takvih ocjena koje su dovele do toga da se pojedini povjesničari nikad više nisu bavili kritiziranim sadržajima tema. Zatim, bavio se na svoj, znanstveni način temama koje su i danas aktualne političke i politikantske naravi, npr., o etnogenezi Hrvata. Taško je bilo odgovarati na njegove stajališta, jer je zaista uvijek ulazio duboko u bit problema, držeći se uvijek vrela, a to tim lakše što je bio poliglot, i to s odličnim znanjem više desetaka jezika i niza njihovih govora i dijalekata, te pisama, npr., starogrčkoga i latinskoga, kao i njihovih novih varijanti. Izvrsno je poznao glagoljicu, a također i brojne varijacije toga hrvatskoga pisma.

Obrazovao je niz naraštaja pravnika, od kojih ima i onih koji su izrasli u sveučilišne nastavnike i znanstvenike.

O akademikovu djelu objavljen je znatan broj ocjena i drugih priloga, ali, nažalost, nije doživio da u povodu 90. godišnjice rođendana uzme u ruke drugo izdanje biobibliografske knjige o njemu i njegovu djelu (prvo izdanje te knjige tiskano je 2006).

Taj veoma plodan historiograf i prosvjetni djelatnik, naravno, dobio je i niz nagrada i priznanja, pa je postao i akademik/redoviti član HAZU, počasni doktor i profesor emeritus Sveučilišta u Rijeci, počasni član Povijesnoga društva Rijeka, dobitnik tri nagrade za životno djelo, i to od Grada Rijeke, Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske – itd.

S pravom se može reći: uz Franju Račkoga, Ivana Črnčića i Danila Klenu, upravo je Lujo Margetić četvrti u vrhu historiografa Zapadne Hrvatske. No, stoga je on i u samome vrhu najistaknutijih hrvatskih historiografa uopće, o čemu svjedoče napose njegova brojna objavljena djela, od kojih mnoga imaju i trajnu vrijednost, dok su druga veoma korisna mladima za dalja istraživanja i proučavanja, ali i kao primjer kako se odnositi prema vrelima i literaturi.

Petar Strčić

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 42

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2010.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 42

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Damir Boras

Glavni urednik

Hrvoje Gračanin

Uredništvo

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest)
Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek)
Hrvoje Petrić (rani novi vijek)
Željko Holjevac (moderna povijest)
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest)
Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest)

Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu

Kristina Milković

Tajnik uredništva

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Boris Bui

Marko Maraković

Ivanka Cokol

Lektura

Julija Barunčić Pletikosić

Tisak

Hitra produkcija knjiga d.o.o.

Tiskanje dovršeno u prosincu 2010. godine

Naklada

200 primjeraka

*Časopis je dostupan na portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske
Hrčku na adresi <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*